

5. Коваль А. Природно-соціально-економічні основи права та держави у поглядах Станіслава Дністрянського / А. Коваль // *Методологічні проблеми історико-правових досліджень: матеріали 23 Міжнародної історико-правової конференції Міжнародної асоціації істориків права* (м. Алушта, 24-26 вересня 2010 року). – Алушта, 2010. – С. 565-568.
6. Романюк М. М. *Українські часописи Львова (1848-1939): Історико-бібліографічне дослідження* / М. М. Романюк, М. В. Галушко; ред. О. Катола, Л. Сідлович. – Л.: Світ, 2001. – Т. 1: 1848-1900. – С. 490-495, 690-694.
7. Саган Г. Співпраця львівського наукового товариства імені Т. Шевченка з югослов'янськими вченими у першій половині ХХ ст. / Г. Саган. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/univer/2010_1/25-33.pdf
8. *Склад правничої комісії НТШ // Хроніка НТШ. – 1907. – Ч. 29. – № 1. – С. 25*
9. *Хроніка НТШ. – 1900. – Ч. – 1. – С. 13.*
10. *Центральний державний архів вищих органів влади і управління (ЦДАВО) України. – Ф. 4465. – Оп. 1. – Спр. 474. С. С. Дністрянський. Нові проекти української конституції. – Відень, 1920 р. – 146 арк.*

Мухіна І.

Науковий керівник – проф. Зуляк І. С.

FEATURES OF THE STATUTE "PROTECTION OF THE METROPOLITAN ANDREY SHEPTYTSKY FOR ORPHANS IN LVIV"

У міжвоєнний час Східна Галичина переживала серйозні господарські проблеми, зумовлені економічною кризою після закінчення Першої світової війни та світовою економічною кризою 1929–1930 рр. Кризові явища в економіці супроводжувалися високим рівнем безробіття і різким зниженням стандартів життя. Політичні умови проживання українців у Польській державі, що часто трактувала українців як потенційно нелояльних громадян, також сприяли високому рівню безробіття серед української інтелігенції та чиновництва. Ці обставини економічного і соціального становища українського населення варто мати враховувати, вивчаючи діяльність благодійних товариств.

Проблематика статутної діяльності благодійних товариств досі залишається малодослідженою через незначну кількість опублікованих праць. Наше дослідження ґрунтуються на архівних матеріалах [1] та монографії про життя й діяльність митрополита А. Шептицького [2], що дасть змогу проаналізувати основні цілі та механізми функціонування організації.

Метою публікації є аналіз діяльності «Захисту імені Митрополита Андрея Шептицького для сиріт у Львові», його ролі серед інших благодійних товариств та комітетів.

Після війни, коли сирітство або напівсирітство стало болючою проблемою в українському суспільстві, митрополит Андрей Шептицький вирішив створити благочинний фонд, спеціальну незалежну та, на той час, досить модерно організовану, інституцію. Так, у 1918 р. утворено товариство «Захист ім. Митрополита Шептицького для сиріт у Львові» [1, с. 67].

Українська громада долучилася до цієї ініціативи та збрала й передала А. Шептицькому для його фундації 12 тис. корон (далі – кр.). Однак, головним жертводавцем цієї фундації був власне митрополит. Перше засідання ради товариства відбулося 23 березня 1918 р., його провадив особисто президент товариства – митрополит А. Шептицький [1, с. 72]. До складу ради товариства у 1918 р. увійшли відомі українські громадські діячі, такі, як: Володимир Охримович, Олександр Барвінський, Степан Федак, Іван Левинський, Климентій Шептицький. Віце-президентом товариства обрано В. Охримовича. Члени ради вирішували найважливіші питання діяльності товариства (фундації), включно із розподілом коштів на допомогіві заходи.

Статут товариства спершу затверджено комітетом Галицького намісництва від 13 березня 1918 р., а осередком діяльності якого було м. Львів. Документ складався із 22 параграфів, у яких чітко окреслено напрямки діяльності, структуру та порядок функціонування дорадчих, адміністративних органів та членів товариства.

Організація визначала основні цілі діяльності як «...виховання сиріт обох полів, обох обрядів і обох народностей, котрі не мають опіки хто би хотів ними зайнятися, або занедбані діти у вихованні, котрі могли би вирости на шкідливих членів суспільности». Таким чином, засновники товариства не робили різниці між знедоленими дітьми, а спрямовували усі сили на виховання свідомих членів суспільства.

Для досягнення поставлених цілей Товариство боролось за збільшення кількості дитячих будинків, щоб через кваліфікованих працівників дати вихованцям належне релігійно-моральне виховання, а через фахову освіту знання з певного виду ремесел, а також опікуватися дітьми, виплачуючи стипендії для здобуття подальшої освіти [2, арк. 2].

Фінансування, згідно зі статутом товариства, формувалося із членських внесків, благодійних пожертв та майна, набутого із вистав та інших благодійних заходів.

Членами товариства могли бути усі фізичні особи, які погоджувалися з умовами набуття членства згідно із вимогами статуту. Члени товариства поділялися на почесних членів, членів-добродіїв та звичайних членів. Почесних членів визначали загальні збори на розгляді ради інституції за особливі заслуги перед нею.

Рада товариства могла підтвердити або ж відмовити у наданні статусу почесного члена, без оголошення причини і її рішення не можна було оскаржити. До членів-добродіїв належали особи, які здійснювали пожертви для виконання цілей, поставлених товариством у розмірі 1000 кр., звичайні ж члени здійснювали одноразову пожертву в розмірі 100 кр.

Усі члени товариства мали право голосу на загальних зборах, деяким із них надавалася можливість голосувати через довірених осіб чи офіційних заступників. Члени організації також зобов'язувалися сплачувати внески і виконувати рішення виконавчих органів інституції, а також працювати над реалізацією зазначених цілей. Втрата членства відбувалася за трьох обставин: смерті, добровільної відмови від членства, або ж виключення радою товариства. Якщо особа самостійно прагнула вийти із членства, то пожертвовані кошти, поверненню не підлягали [2, арк. 3–5].

Вищими органами правління товариства були: загальні збори; рада і ревізійна комісія.

Загальні збори товариства скликала рада інституції упродовж кожного календарного року і визначала порядок денний проведення зборів, попередньо виносила питання, які підлягали обговоренню. Загальні збори в позаплановому порядку скликалися за поданням президента товариства, його заступника, або за бажанням більше, ніж 50 членів, подаючи попередні питання, винесені на збори. Повідомлення про час, місце і порядок денний загальних зборів оприлюднювали і повідомляли членів товариства не менше як за 8 днів до дати їх проведення. Загальні збори вважалися правочинними, коли присутніми були більше, ніж 50 членів товариства. Однак, коли проходило півгодини від початку наради, то чинними були усі прийняті рішення, незалежно від кількості присутніх членів на загальних зборах [2, арк. 6–8].

Для зміни статуту товариства потрібно 2/3 голосів від загальної кількості голосів членів загальних зборів. Проект зміни статуту інституції міг бути ініційований або радою або членами. В останньому випадку за проект мали проголосувати не менше 30 членів і він мав бути поданий до ради не менше як за місяць до загальних зборів. На загальних зборах вирішували такі питання: приймали річні звіти та розрахунки щодо використаних коштів; погоджували почесних членів; вирішували завдання, довірені для виконання радою; визначали розміри членських внесків; ухвалювали відклики виключених членів; приймали рішення про зміну статуту і його ліквідацію; обирали віце-президента інституції, трьох членів ради і членів ревізійної комісії.

До складу ради товариства входили: львівський греко-католицький митрополит як президент; делегати греко-католицького єпископського ординаріату в Перемишлі у Станиславові; чинний президент «Українського крайового товариства охорони дітей та опіки на молоддю у Львові»; віце-президент і три члени, вибрані на загальних зборах; четверо членів затверджених президентом, каденція яких тривала один рік [2, арк. 8–10].

Скликати засідання за потреби мали право президент товариства, а за його відсутності – віце-президент. Рішення приймалося більшістю голосів від кількості присутніх членів. Правочинною рада вважалася за присутності президента (або віце-президента) і найменше трьох членів. У президента було право вето рішення ради, якщо воно суперечило основним цілям діяльності товариства. Також серед членів ради мали бути обрані скарбник і секретар.

Рада товариства була вищим адміністративним органом і виконувала функції, що не входили до компетенції загальних зборів. Зокрема, на раду покладалися такі функції: виконувати ухвали загальних зборів; розпоряджатися майном товариства і щорічно звітувати на загальних зборах; укладати правові акти від імені інституції; приймати рішення і затверджувати створення захистів та будинків для сиріт; приймати сиріт до захистів на виховання і опікуватися ними до закінчення навчання.

Також рада товариства могла, за необхідності та нагальної потреби, створювати тимчасові чи постійно діючі комісії, для реалізації цілей інституції.

Президент товариства (а за його відсутності віце-президент) виконував представницьку функцію, проводив загальні збори і засідання ради. Він підписував офіційні документи, грамоти та кореспонденцію.

Члени ревізійної комісії контролювали ведення документації товариства, перевіряли його річні рахунки і складати звіт на загальних зборах. У разі виявлення порушень, члени комісії, передусім, мали повідомити президента товариства. Вони володіли правом брати участь в засіданнях ради із дорадчим голосом. Оголошення від імен товариства друкувалися у виданнях, визначених радою.

Вирішення суперечок та розбіжностей між членами вирішував так званий «мировий суд». Формували його, обираючи по одній особі з кожного боку, а також призначаючи вищого суддю, який займав початково нейтральну позицію. Якщо цього члени не могли зробити самостійно, то його призначав президент. Рішення мирового суду не підлягали оскарженню. При розпуску товариства усі рішення про подальше розпорядження майном приймав президент. Коли ж він не міг ухвалити такого рішення, то це спільно робили усі три галицькі греко-католицькі ординаріати [2, арк. 11–12].

Отже, проаналізувавши статут «Захисту імені Митрополита Андрея Шептицького для сиріт у Львові» можна чітко окреслити цілі його діяльності та розподіл повноважень між його керівництвом та пересічними членами. Аналіз цього установчого документа свідчив про намагання української інтелігенції вирішити проблему сирітства у Східній Галичині в міжвоєнний період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статут «Захисту імені Митрополита Андрея Шептицького для сиріт у Львові» // ЦДІАЛ України. Ф. 572 («Український єпархіальний комітет опіки над воєнними сиротами у Львові»). Оп. 1. Спр. 13. 28 арк.
2. Митрополит Андрей Шептицький: Життя та Діяльність. Документи та матеріали 1899–1944. Львів, Свічадо, 1998. Т. II. Кн. 1. 688 с.

Тильчак Т.

Науковий керівник – доц. Морська Н.Л.

НАУКА І СУСПІЛЬСТВО: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

У процесі життєдіяльності людства поступово змінюється розуміння сфери науки, розуму, культури та природи, виникає нагальна потреба розумного використання наукового продукту для регулювання усіх суспільних процесів. Наука була і залишається однією з рушійних сил суспільного розвитку. Сьогодні ми можемо говорити про амбівалентність ролі науки в житті людства: з одного боку, її досягнення сприяють вирішенню соціальних проблем, а з іншого — сучасна наука та її техніко-технологічні втілення викликають до життя низку соціальних проблем, які раніше були невідомі людству.

Сучасна наука у багатьох відносинах кардинально відрізняється від тієї науки, яка була століття і, навіть, півстоліття тому. Змінився весь її образ і характер, тому неминучою буде зміна взаємозв'язків із суспільством. Впродовж тривалого часу вчені досліджують різні аспекти взаємозв'язків між наукою і суспільством. Сюди можна віднести: С. Кримського, М. Козакова, Л. Вавилова, М. Бердяєва, П. Фейєрабенда, К. Поппера, М. Вебера, М. Планка та ін.

Мета статті полягає у розкритті трансформацій цінностей науки паралельно зі зміною суспільної свідомості в період ХХ-ХІХ ст.

Актуальність дослідження зумовлена посиленням інтересом сучасного суспільства до зміни цінностей та пріоритетів – наслідок високого рівня розвитку науки та техніки у ХІХ столітті.

Чого тільки вартий відомий афоризм англійського філософа Френсіса Бекона «Знання - сила» є актуальним і для сучасного розвитку суспільства. Людство живе у доступному для огляду майбутньому і буде жити в умовах інформаційного суспільства, найважливіший фактор якого — виробництво і використання знання. Будучи продуктом соціуму, наука одночасно має відносно самостійне соціальне явище і розвивається за власними закономірностями. До них належать спадкоємність, чергування порівняно спокійних етапів розвитку і періодів наукових революцій, поєднання процесів диференціації, математизація, комп'ютеризація, посилення соціальних функцій. На сучасному етапі розвитку суспільства наука становить такий фактор, без урахування якого не вирішуються соціальні проблеми практично в усіх сферах [5, с. 56].

Соціальне призначення науки полягає в тому, щоб полегшити життя і працю людей, збільшити розумну владу суспільства над природою, сприяти вдосконаленню суспільних відносин, гармонізації людської особистості. Сучасна наука завдяки своїм відкриттям і винаходам зробила дуже багато для полегшення життя і діяльності людей. Наукові відкриття та винаходи призвели до підвищення продуктивності праці і збільшення маси товарів. Але скарби науки поки не принесли щастя в однаковій мірі всім людям [1, с. 99].

С. І. Вавилов "Наука - двосічна всемогутня зброя, яка, в залежності від того в чиїх руках вона знаходиться, може послужити або на щастя і благо людей, або до їх загибелі" [2, с. 25].

«Вчені знають, скільки користі принесла наука людству; вони знають і те, чого вона могла б зараз досягти, якби на всій земній кулі запанував мир. Вони не хочуть, щоб коли-небудь були вимовлені слова: «Наука нас привела до загибелі від атомних і водневих бомб. «Вчені знають, що наука не може бути винна. Винні тільки ті люди, які погано використовують її досягнення,» - Ф. Жоліо-Кюрі [2, с. 39]

Наука без людини безсила, більше того, наука без людини безцінна. Необхідно не тільки сприяти розвитку різних галузей науки, їх взаємозбагаченню і більшій практичній віддачі, а й тому, щоб їх досягнення були б в адекватній мірі сприйняті людиною, розвиток соціальної активності і є вирішальною умовою соціального прогресу. Більшість відкриттів і винаходів мають дві сторони - плідну та руйнівну і в силу цього приховують у собі величезні можливості і небезпеки. Все залежить від того, ким і як вони будуть використані [1, с. 102].

У ХХ ст. наука переживає бурхливий розвиток, зміцнення зв'язку з виробництвом стимулює розгортання науково-технічної революції, що викликала великі соціальні наслідки. І все ж у сучасній філософії, соціології, історії науки є різні оцінки науки і її ролі в суспільстві. [6, с.200].

Англійський філософ Карл Поппер вважає науку не лише збором фактів, але й одним з найважливіших духовних досягнень сучасності, визнавав небезпечним для людської цивілізації «повстання проти розуму з боку